

ปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534¹

เกตุศิรินทร์ ศิล²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 พบว่า “การเล่นแชร์” ถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่กฎหมายยอมรับบังคับให้เป็นสัญญาทั่วไปหรือสัญญาไม่มีชื่อ อยู่นอกขอบเขตของเอกเทศสัญญาหรือสัญญามีชื่อต่าง ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ ดังนั้นการเล่นแชร์จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ขอบข่ายกฎหมายอีกทั้งวัตถุประสงค์ของสัญญาเล่นแชร์ยังไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สามารถฟ้องร้องหรือบังคับกันได้เหมือนสัญญาทั่วไป

เจตนารมณ์ของการตราพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ขึ้นก็สืบเนื่องมาจากในปัจจุบันได้มีผู้ประกอบการเป็นนายวงแชร์หรือจัดให้มีการเล่นแชร์กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งการประกอบธุรกิจดังกล่าวนอกจากจะเป็นอันตรายต่อประชาชนแล้วยังกระทบต่อการระดมเงินออมของสถาบันการเงินที่ทางราชการสนับสนุนและรับผิดชอบและอาจส่งผลกระทบไปถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมอีกด้วย ซึ่งการตราพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ขึ้นก็เพียงเพื่อควบคุมการเล่นแชร์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเพื่อไม่ให้มีช่องว่างในการกระทำความผิดหรือเกิดการฉ้อโกงเกิดขึ้นโดยไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อห้ามไม่ให้มีการเล่นแชร์แต่อย่างใด

การที่พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติเกี่ยวกับโทษทางอาญาไว้ก็เป็นเพียงลักษณะของการดูแลส่งเสริมให้การเล่นแชร์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีช่องทางในการฉ้อโกงหรือกระทำความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีการเล่นแชร์บางประเภทที่ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ก็อาจถือเป็นความผิดในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาได้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญฐานฉ้อโกง หรือความผิดฐานการฉ้อโกงประชาชน

ซึ่งพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ฉบับดังกล่าวนี้ ได้มีการบัญญัติขึ้นมาเป็นระยะเวลานานกว่า 30 ปีแล้ว โดยที่ยังมิได้มีการแก้ไขหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือสภาพสังคมในปัจจุบันแต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าพระราชบัญญัติการเล่นแชร์พ.ศ.2534 นั้น มีปัญหาหลายประการที่ต้องวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข โดยหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ฉบับดังกล่าวก็จะส่งผลให้เกิดประโยชน์และเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ซึ่งสามารถที่จะสรุปถึงปัญหาและวิเคราะห์สภาพปัญหาได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์พ.ศ. 2534 ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ สามารถแยกพิจารณาได้ 2 ปัญหา ได้แก่ ปัญหา

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.กัลยา ตันศิริ คณะกรรมการสอบ คือ รศ.ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และ รศ.ประเสริฐ ตันศิริ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ของนายวงแชร์ และปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ของสมาชิกวงแชร์

โดยปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ของนายวงแชร์นั้นมีว่า ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มาตรา 7 กำหนดไว้แต่เพียงว่าเมื่อนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์จะได้จัดตั้งวงแชร์ขึ้นโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มาตรา 6 แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกวงแชร์ยังคงมีสิทธิฟ้องร้องหรือดำเนินคดีเอาแก่นายวงแชร์คนดังกล่าวได้ เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวของนายวงแชร์ไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของสมาชิกวงแชร์ที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องหรือดำเนินคดีเอาแก่นายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ที่ทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ

จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ จะพบว่ามิได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิในการเข้าร่วมเล่นแชร์ของสมาชิกวงแชร์ไว้แต่ประการใด คงมีเพียงบทบัญญัติที่ได้บัญญัติถึงข้อจำกัดสิทธิของนายวงแชร์ไว้ว่าห้ามนิติบุคคลเป็นนายวงแชร์หรือ จัดให้มีการเล่นแชร์ ตามมาตรา 5 และข้อจำกัดของบุคคลธรรมดาที่เป็นนายวงแชร์หรือผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ที่ห้ามกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มาตรา 6 เท่านั้น

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ของนายวงแชร์ คือ การที่บุคคลใด ๆ อาจเข้าร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์หลายวงในเวลาเดียวกันเพื่อให้ตนมีสิทธิประมูลเงินทุนกองกลางได้หลายครั้งและมีสิทธิได้รับเงินทุนกองกลางเพิ่มมากขึ้นนั้น การที่พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ไม่ได้มีการจำกัดจำนวนวงแชร์ที่สมาชิกวงแชร์สามารถเข้าร่วมเล่นได้ ทั้งไม่ได้มีการจำกัดจำนวนเงินทุนกองกลางขั้นสูงสุดที่สมาชิกวงแชร์หนึ่งคนมีสิทธิได้รับได้นั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาว่าสมาชิกวงแชร์คนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนหลายลำดับมีหน้าที่ที่จะต้องส่งชำระเงินค่าวงดวงแชร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น หากเกิดกรณีที่สมาชิกวงแชร์ คนดังกล่าวไม่อาจส่งชำระเงินค่าวงดวงแชร์ได้ นายวงแชร์ก็จะมีภาระที่จะต้องทวงเงินของตนเพื่อชำระให้แก่สมาชิกรายอื่น ๆ แทน หากนายวงแชร์ไม่อาจหาเงินมาชำระได้ก็จะทำให้เกิดปัญหาวงแชร์ล้ม

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ของสมาชิกวงแชร์นั้น เห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 6 นั้น เป็นข้อจำกัดของบุคคลธรรมดาที่เป็นนายวงแชร์ หรือจัดให้มีการเล่นแชร์ โดยกำหนดให้นายวงแชร์ 1 คน สามารถจัดให้มีการเล่นแชร์ได้ไม่เกิน 3 วง และมีสมาชิกของทุกวงรวมกันต้องไม่เกิน 30 คน และเงินทุนกองกลางของทุกวงจะต้องไม่เกิน 300,000 บาท และนายวงแชร์ไม่สามารถรับประโยชน์อื่นใดได้อีกนอกจากเงินทุนกองกลางในวงแชร์

ปัญหานี้ถือเป็นปัญหาประการสำคัญ กล่าวคือ ในปัจจุบันการจัดตั้งวงแชร์นั้นยังคงขาดระบบการรายงานและระบบการจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแตกต่างจากการจัดตั้งนิติบุคคลที่ต้องทำการจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐเสียก่อน เมื่อการจัดตั้งวงแชร์ขึ้นนั้น ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐด้วยเหตุนี้รัฐจึงยังไม่สามารถทราบถึงจำนวนวงแชร์ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้โดยแน่ชัด ซึ่งรัฐจะทราบได้ว่ามีการเล่นแชร์มีปัญหาเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการร้องเรียนปัญหาเข้ามายังหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือเป็นคดีที่ขึ้นสู่ศาลแล้วเท่านั้นทำให้รัฐไม่อาจเยียวยาความเสียหายได้ทันทั่วถึง

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการเล่นแชร์ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ.2534 จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มิได้มีการกำหนดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเล่นแชร์ขึ้นมาเป็นการเฉพาะการเล่นแชร์นั้น โดยในปัจจุบันยังคงเป็นที่ถกเถียงกันว่าหน่วยงานใดมีหน้าที่ในการเข้ามาควบคุมดูแลการเล่นแชร์โดยเฉพาะ

โดยในปัจจุบัน หากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับแชร์ลูกโซ่ หรือคดีเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทั้งมีมูลค่าความเสียหายเป็นจำนวนที่สูงจนส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ จะมีการตั้งที่ทำการใน การสอบสวนคดีประเภทดังกล่าว คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (DSI) อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันทางรัฐจะมีกฎหมายหลายฉบับเป็นเครื่องมือและมีหน่วยงานหลายแห่งดูแลกฎหมายเหล่านั้น แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักหรือเป็นผู้ทำหน้าที่ในการดูแลกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นแชร์โดยตรง ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติงานก็จะเต็มไปด้วยความล่าช้า เพราะต้องมีการประสานงานหลายขั้นตอน หรือต้องคำสั่งอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาเสียก่อน

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยวงแชร์ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์พ.ศ.2534 เมื่อได้ศึกษาพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ แล้วจะเห็นว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่มีการกล่าวถึงการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการประมูลแชร์ หรือเปียแชร์ไว้ ซึ่งแตกต่างกับสัญญากู้ยืมเงินที่มีกฎหมายจำกัดการเรียกดอกเบี้ยไว้ว่าให้เรียกดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

โดยการที่ไม่ได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยวงแชร์ไว้นั้น อาจส่งผลให้สมาชิกวงแชร์ที่ได้ประมูลแชร์หรือเปียแชร์ไปโดยเสนอดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไปจะหาเงินมาชำระเงินค่างวด วงแชร์ให้แก่นายวงแชร์ไม่ได้ เมื่อเกิดกรณีที่สมาชิกวงแชร์ไม่สามารถชำระเงินค่างวดวงแชร์ได้ ภาระในการชำระเงินค่างวดจึงต้องตกไปอยู่ที่นายวงแชร์ผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารวงแชร์ที่จำเป็นต้องเป็นผู้ทรงเงินส่วนตัวของตนเองรวบรวมไว้เพื่อส่งชำระให้แก่สมาชิกวงแชร์รายอื่น ๆ ไปก่อน ด้วยเหตุนี้จึงมีประเด็นปัญหาจึงมีว่าในกรณีที่นายวงแชร์ไม่สามารถทรงเงินของตนเองให้แก่สมาชิกวงแชร์รายอื่น ๆ ไปก่อนได้แล้วก็จะทำให้เกิดปัญหาวงแชร์ล้ม ซึ่งนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 สามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่สุด ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ของนายวงแชร์ เห็นควรให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับสมาชิกวงแชร์ในทำนองเดียวกันกับที่ใช้บังคับกับนายวงแชร์ กล่าวคือ กำหนดให้บุคคลธรรมดา 1 คน สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์ในวงแชร์ได้ไม่เกินจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด และมีสิทธิได้รับเงินทุนกองกลางแบบจำกัดจำนวน โดยผู้ศึกษาเห็นว่าสมาชิกวงแชร์สามารถเข้าร่วมเล่นแชร์ จำนวนวงแชร์รวมกันไม่เกิน 3 วง และมีสิทธิได้รับเงินทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่าไม่เกินกว่าจำนวน 300,000 บาท ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มาตรา 6

โดยเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ด้วยการบัญญัติมาตรา 6/1 ว่า “ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาเข้าร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์ ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นสมาชิกวงแชร์มีจำนวนรวมกันมากกว่าสามวง

(2) มีสิทธิได้รับเงินทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่าเกินกว่า 300,000 บาท”

ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ประชาชนเข้าสู่แหล่งเงินทุนนอกระบบมากเกินไป นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับธุรกิจการเงินนอกระบบในรูปแบบของการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนอีกด้วย

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ของสมาชิกวงแชร์ ผู้ศึกษา เห็นควรว่าควรมีการเพิ่มหน้าที่ในวงแชร์เพื่อให้นายวงแชร์มีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดให้นายวงแชร์มีหน้าที่ต้องขออนุญาตหรือจดทะเบียนต่อองค์กร หน่วยงาน หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการควบคุมและกำกับการเล่นแชร์ หรือมีหน้าที่ที่จะต้องจดทะเบียนการจัดตั้งวงแชร์ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้รัฐสามารถควบคุมดูแลการเล่นแชร์ให้อยู่ภายในขอบเขตของพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534

โดยเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 4 ในส่วนของการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” กล่าวคือ “หน่วยงานของรัฐ” หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนจัดตั้งวงแชร์ ควบคุม กำกับและดูแลการเล่นแชร์

ทั้งนี้เพื่อให้รัฐสามารถทราบได้ว่าโดยแน่ชัดว่ามีการจัดตั้งวงแชร์ขึ้นมากน้อยเพียงใดและเพื่อให้รัฐสามารถควบคุมกำกับการเล่นแชร์ให้อยู่ภายใต้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการเล่นแชร์ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 เห็นควรว่ารัฐควรเข้ามาควบคุม กำกับ ดูแลการเล่นแชร์ นอกจากนั้นรัฐยังควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม สืบสวน การเล่นแชร์ที่กระทำการโดยฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ให้อยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพราะหากไม่มีการควบคุม กำกับ ดูแลอาจทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อประเทศได้ในภายหลัง

โดยเห็นควรให้รัฐทำการจัดตั้งองค์กร ขึ้นมาอีกองค์กรหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแล ปัญหาที่เกิดจากการเล่นแชร์โดยเฉพาะ เช่น การจัดตั้งองค์กรซึ่งมีชื่อว่า “สำนักงานป้องกันและปราบปรามการเล่นแชร์ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน” เพื่อให้มีองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลเกี่ยวกับการเล่นแชร์ไว้โดยเฉพาะ นอกจากนั้นยังควรให้หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม สืบสวน การเล่นแชร์ที่กระทำการโดยฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ให้อยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการเล่นแชร์ได้รับการแก้ไขปัญหายุ่งยากปัญหาที่เกิดจากความเสียหายนั้นได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยวงแชร์ ตามพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 เห็นควรว่าควรมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการประมูลแชร์ หรือเปียแชร์ขึ้น โดยกำหนดเป็นเพดานขั้นสูง

เพื่อให้สมาชิกวงแชร์ได้รับผลประโยชน์จากวงแชร์อย่างเท่าเทียมกัน และการที่กฎหมายบัญญัติเพดานขั้นสูงของการเสนอผลประโยชน์ในอัตราที่ไม่สูงเกินไปนั้นจะเป็นการผ่อนปรนภาระในการส่งชำระค่าวงวงแชร์ของผู้ที่ประมูลเงินทุนกองกลางไปได้และเพื่อเป็นการมิให้เกิดการเอาเปรียบกันในสังคมมากจนเกินไป

โดยเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ด้วยการบัญญัติมาตรา 6/2 ว่า **“ในการประมูลแชร์หรือเปียแชร์นั้น ห้ามมิให้เสนอดอกเบี้ยเพื่อประมูลเกินกว่าอัตราร้อยละหนึ่งของเงินทุนกองกลางวงแชร์”** กล่าวคือ หากวงแชร์มีเงินทุนกองกลางจำนวนทั้งสิ้น 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ยที่เสนอเพื่อประมูลในแต่ละงวดต้องไม่เกินร้อยละ 1 คือ 500 บาทต่องวด เป็นต้น ซึ่งหากมีกรณีที่สมาชิกวงแชร์ประมูลดอกเบี้ยในอัตราที่สูงสุดเท่ากันหลายคน ในทางปฏิบัตินายวงแชร์ก็จะเป็นผู้ทำการจับสลากเพื่อหาผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินทุนกองกลาง ในงวดนั้น ๆ อยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันมากจนเกินไป ทั้งยังเป็นการป้องกันเพื่อไม่ให้ประชาชนเข้าสู่แหล่งเงินทุนนอกระบบมากขึ้นและเป็นการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับธุรกิจการเงินนอกระบบในรูปแบบของการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

คาราพร ถิระวัฒน์. กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาไม่เป็น
ธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.

สุพิศ ปราณีตพลกรัง และสุพิชญา ปราณีตพลกรัง. เกร็ดคดีเช่า. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์บัณฑิตอักษร, 2565.

สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2546.

หุุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2519.

หุุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.